

POKUŠENÍ KRISTA

Mt 4,1-11

Proč byl Ježíš pokoušen?

Ježíš byl pokoušen od Dábla. Můžeme se ptát, proč byla Boží cesta pro Ježíše právě tato. Napoví nám zasazení příběhu do toku evangelia. Ježíš stojí na začátku své služby. Byl Bohem při křtu označen za jeho milovaného a vyvolaného Syna. Nic tudíž nebrání tomu, aby se pustil do své služby. Přece však ještě něco chybí. Musí ještě projít pouští a pokušením. V pokušeních a nabídkách alternativních cest se Ježíšovo poslání vytříbí a nakonec potvrdí. Je na počátku postaven před různé volby. Kterou si vybere? Obstojí? Můžeme jen spekulovat o tom nakolik už na začátku byla Ježíši jeho cesta jasná. Evangelium nechává tuto otázku otevřenou. Věděl už předem co je Boží vůlí pro něj nebo se to dotváří právě v ohni otázek, pokušení a hledáním směru mezi mnoha svůdnými alternativami? Nevíme. Jisté je to, že ona pokušení byla skutečná a reálná. Nepředstavujme si Pána Ježíše jako božského heroje, se kterým nic nepohne a od kterého se pokušení odrážejí jako ping-pongové míčky od zdi. Podstata příběhu tkví v tom, že Ježíš nejen slyšel svádívá slůvka, která by s ním nehnula, ale že pokušení reálně cítil. Pokud by tomu tak nebylo, pak by příběh evangelia byl jen komedií a fraškou. Nemohl tedy Bůh svého Syna od pokušení ochránit? Pointa je v tom, že Bůh to právě takto nechtěl. Ježíš *musel* projít zkouškou pokušení. Jednak, aby se nám stal blízkým i v pokušeních a jednak, aby celá jeho služba nesla punc osvědčenosti, pravosti a duchovní moci. Ten, kdo projde zkouškami, kdo projde „pouští a pokušením“, je stává způsobilým pro Boží dílo. Ne nadarmo Lukáš naznačuje určitý posun v Ježíšově životě. Na poušť jde „plný Ducha“ a z pouště se vrací „v moci Ducha“. Prošel zkouškami, osvědčil se v nich a to přineslo do jeho života zvláštní Boží zmocnění, které pak vidíme dál v jeho službě. V čem tedy ona tři pokušení vlastně spočívala.

První dvě pokušení

Je nápadné, že první dvě začínají stejně. Jsou si svou povahou podobná a můžeme je tedy zmínit společně. Pokušitel v nich nadhazuje: „*Jsi-li Syn Boží*“, pak něco udělej - proměň kámen v chleby, vrhni se dolů z chrámu, aby tě andělé zachytili. Tato pokušení zřetelně navazují na to co zaznívá těsně předtím, tedy při Ježíšově křtu. Zde, jak jsme si řekli, Bůh vyhláší, že Ježíš je jeho milovaným Synem. Na to přichází d'ábel a navazuje po svém. 'Tak ty jsi Boží Syn? No tak se nám předved'. Prokaž, že jím jsi. Učiň něco, co ukáže, že je to pravda'. A hned přichází s nabídkou, jak by to Ježíš mohl prokázat. Ježíš jeho nabídky odmítá. Neproměnil kámen v chleby ani se nevrhl po hlavě z chrámu, by ho zachránili andělé. Ano, Ježíšova služba se skutečně ponese i v moci divů a znamení. Podstatné ale je, že tak činil z Božího popudu a se zaměřením na pomoc druhým lidem a ne sám pro sobě. Pro sebe Ježíš zázraky nevyužíval. Odmítal také činit divy na objednávku (i u farizeů, kteří po něm žádali znamení z nebe). A také znamení nečinil proto, aby vzbudil senzaci. Ježíš chtěl, aby jeho skutky vedly lidi k víře a k obrácení k Bohu, ovšem uvědomoval si, že namísto toho budou mít lidé spíše tendenci dělat z toho senzaci, která vytvoří bublinu, ale dopad na jejich život nebude mít žádný. V tomto duchu můžeme chápat i odmítnutí d'ábových výbědek k zázrakům. Ježíš odmítá činit zázraky **sobecky** jen sám pro sebe (kámen-chleby). On přece přišel kvůli něčemu jinému, totiž aby se cele daroval světu. Odmítá také zázrak pro **senzaci** a **reklamu** (skok z chrámu před diváky). A odmítá zázraky na **objednávku** - na **odiv** komukoli.

Třetí pokušení

Třetí pokušení je trochu jiné povahy, než dvě předchozí. V prvních dvou d'ábel vyzývá Ježíše ke konání zázraků, kterými by potvrdil, že je Božím Synem. V tom třetím už jakoby rezignuje na výzvu: „*Jsi-li Syn Boží, prokaž to*“ a přichází s pokušením z jiného ranku, i když cíl je stejný. Dvakrát předtím žádá, aby Ježíš něco učinil, ale nic mu přitom nenabízí. Potřetí zároveň už i nabízí. Už nežádá divy a zázraky, ale přichází s výzvou, aby se mu Ježíš klaněl. Ovšem dovedně halí svůj nehorázný požadavek do omamujícího hávu. Nabídne mu slávu všech království světa. Je to chytré. Nejprve ohromující nabídka, velmi opojná návnada, po které už je snazší něco také vyžadovat. Pokud je nabídka veliká, pak se i velký požadavek stane přeci jen stravitelnějším. A zde d'ábel dává nahlédnout do svých karet nejvýrazněji. Zatímco u prvních dvou pokušení se můžeme různě domýšlet, o co mu vlastně šlo, zde je to už zcela nestydatě otevřené. Dáblu nejde o nic jiného, než dostat Ježíše pod svou moc. V oné nabídce slávy všech království ovšem nemusíme myslet jen na primitivní touhu po moci, po ovládnání druhých a užívání si všeho, co jde. Mohla v tom být zakuklena i zdánlivě bohumilná nabídka: Ovládneš-li moc a slávu všech království, pak tvé působení bude mnohem snazší. Přemýšlej - moc a slávu můžeš využít i jinak, než sobecky a požívačně. Můžeš ji přece využít ke svým dobrým cílům. Odhlédneme-li od toho, že to mělo jeden háček, tedy že by se Ježíš musel d'áblu klanět, pak i sama tato nabídka zase mívá Ježíšovu cestu. On je skutečný král králů i bez d'ábových nabídek. Ale dobrovolně se své slávy zřekl. Přišel cestou chudoby a pokory. Jeho království není z tohoto světa, jak sám říká, a proto ani nemůže být dosaženo žádnými mocenskými prostředky. Ježíš neříká, že pozemské moci

a vlády jsou špatné. Ony jsou v nějaké podobě nutné pro chod světa. Ale Boží království nepřichází ve spojení s jakoukoli pozemskou mocí a vládou. Boží království je něco, co jde napříč lidmi, co se děje v jejich srdcích a proměněných životech. Pokud by Ježíš spojil své působení s mocí a slávou, učinil by ze svého království jen další mocenskou ideologii, nástroj moci. Je to pokušení kterému odolávala i podléhala křesťanská církev v dějinách. Osudová spojení „trůnu a oltáře“ a zejména jejich vzájemné soupeření, znamenalo většinou duchovní úpadek církve, která si musela znovu a znovu probíjovat, že Boží království chce působit v tomto světě, ale není z tohoto světa - není z lidských možností a už vůbec je nelze prosazovat mocí a silou.

A co my?

1) Ježíšův příběh z pouště nás učí rozumět tomu, oč se v pokušeních jedná. Tedy i v těch našich. Pokušení jsou jistě různá, tak jako lidé jsou různí. Ovšem základem všech je nabídnout člověku alternativní cestu k té, kterou pro něj vytýčil Pán Bůh. To je na Ježíšově příběhu evidentní. A vůbec to nejsou primitivní alternativy. Všechny aspoň z části korespondují s Ježíšovým posláním. Činění divů a šíření Božího království spadá do Ježíšova poslání. Dábel neodrazuje Krista od jeho poslání nějak naivně, snadno prokouknutelně. Odvádí od něj nenápadně - nezrazuje ho od jeho cesty, ale nabízí mu svůj scénář, svou alternativu, jak by ta cesta mohla vypadat. Buď si Mesiášem, ale můžeš jím být i jinak. Domýšlíme-li dále: Tvá cesta bude cestou zavržení, bolesti a kruté smrti. Já ti nabízím jinou cestu bezbolestnou, cestu, na které se budeš mít dobře a ve které budeš někým. Chleby z kamení tě zbaví hladu, pád z chrámu z tebe udělá superstar. Jsi-li Syn Boží, buď jím *takto*. Přichází-li pokušení k nám, pak jde o stejný princip. Pokušitel nabízí vlastní alternativu k té, kterou pro nás vytýčil Pán Bůh: Buď si klidně křesťanem, ale buď jím po mém! Nač ta trapná omezení Desatera, nač to náročné sebezapírání na cestě lásky, na cestě za Kristem? Vždyť to jde i jinak.

2) Ďábel se rád strojí za anděla světlosti. Pokušitel svou vlastní alternativu kamufluje, balí do přijatelnějšího hávu. V Ježíšově případě dokonce neváhá citovat Písmo! Ap. Pavel píše, že ďábel se strojí za anděla světlosti. Ani na Ježíše nepřichází se sírou a zastrašováním. Alternativní nabídky pokušitele s námi vždy budou mluvit o dobru a štěstí - které je možné najít i inde, dostupněji a rychleji než u Boha.

3) Pokušitel se nevzdává snadno. Zkouší to na Ježíše z různých stran. Zkouší to přes tělesné potřeby (hlad), zkouší to přes zpochybňování jeho identity (jsi-li Syn Boží), zkouší to s opojnými nabídkami moci (sláva a moc království), zkouší to svodem ke vzbuzení senzací (vrhni se z chrámu). Pokušitel má široký arzenál a umí s ním dobře zacházet. Nevzdává se snadno. I Ježíše pokouší opakovaně a nakonec od něj odchází jen „do dané chvíle“. Tedy znovu se vrátí. Je vynalézavý. Není to hloupý čert. Však má už také tisícileté zkušenosti. Je proto dobré znát svá slabá místa, která pokušitel zná také velice dobře. Ap. Petr vybízí: „*Bud'te strážliví! Bud'te bdělí! Váš protivník, ďábel, obchází jako `lev řvoucí`...“ (1Pe 5,8).*

4) Ježíš čerpá sílu z Božího slova. Náš příběh nám ukazuje také cestu z pokušení. Je nápadné, že Ježíš pokaždé odporuje pokušiteli slovy Písma - a to i tehdy, když ďábel sám Písmo cituje (ovšem ve své vlastní interpretaci). Máme-li odporovat jiné alternativě než je ta Boží, potřebujeme Boží vůli a Boží cestu také znát a držet se jí. Boží slovo u Ježíše nepůsobilo jako jakési zaklínadlo proti Dáblu, že bychom mohli pokušení zažehnat nějakou formulkou, byť biblickou. Jde o to, že Ježíš zná Boží slovo, důvěruje mu a drží se ho navzdory tíze pokušení. To mu dodává sílu. Tak vítězí. A tak vítězíme i my, jak o tom píše ap. Jan: „*Napsal jsem vám ... že jste silní a slovo Boží ve vás zůstává, a tak jste zvítězili nad Zlým“ (1J 2,14).*

5) Ježíš je naše naděje v pokušení. Dnešní příběh evangelia nám také říká, že nejsme ve svých pokušeních sami. Je s námi náš Pán Ježíš, který sám pokušeními prošel. V Listu Židům o něm čteme tato slova: „*Protože sám vytrpěl pokušení, může pomoci těm, kteří jsou pokoušeni“ (Žd 2,18).* Není možné, aby pokušení nepřišla, řekl jednou Ježíš. Nevyhnula se ani jemu samému. Ovšem jako ten, kdo sám prošel výhni zkoušek a obstál v nich, je nablízku a pomocí i nám. Nejsme odkázáni jen sami na sebe a své síly. Je tu i ten, kdo je hotov nám pomoci a dát novou sílu. A co víc. On je nám pomocí a záchranou dokonce i tam, kde z hlouposti či slabosti pokušení přece podléháme a kazíme si život. Zachraňuje nás svým odpuštěním a možnostmi nového začátku.

Není možné, aby pokušení nepřišla, říká Pán Ježíš. Neposlouchá se nám to snadno. Přáli bychom si to asi jinak. Náš příběh ovšem nahlíží na pokušení i pozitivně. Bůh vedl Ježíše do pouště, aby byl pokoušen. To nebyl nějaký Boží sadismus. Byla v tom ovšem skryta ta pravda, že teprve ve zdolávání zkoušek a pokušení lidsky i duchovně zrajeme a stáváme se použitelnějšími v Boží službě. Pokud s Boží pomocí obstojíme v pokušení, velmi nás to posílí. Ale Boží milost je tu i pro ty, kdo podlehlí a selhali. Ježíš nejen odolal pokušení, aby byl naší silou ve zkouškách. Ale také na sebe vzal naše hříchy, všechno to, kde jsme podlehlí. Boží milost dokáže obnovit a vést dál i ty, kdo neobstáli. Kéž je nám Boží milost, Ježíšova blízkost i síla Božího slova pomocí v našem duchovním životě a zápase.